

گیاهان دارویی استان گیلان و قسمت‌های مورد استفاده آنها

عباس اکبرزاده^{۱*}، کامکار جایمند^۲، ارسلان همتمی^۳ و بابا خانجانی شیراز^۴

*- نویسنده مسئول، کارشناس، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گیلان، پست الکترونیک: A.Akbarzadeh1998@yahoo.com

۲- دانشیار، بخش تحقیقات گیاهان دارویی، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

۳- کارشناس، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گیلان

۴- کارشناس ارشد، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گیلان

تاریخ پذیرش: اسفند ۱۳۸۸

تاریخ اصلاح نهایی: بهمن ۱۳۸۸

تاریخ دریافت: تیر ۱۳۸۸

چکیده

گونه‌های گیاهی دارویی بخش قابل توجهی از فلور ایران را تشکیل می‌دهند و نقش عمده‌ای را در ترکیب جوامع گیاهی مختلف ایفاء می‌نمایند. این تحقیق با هدف جمع‌آوری، شناسایی و تعیین پراکنش گیاهان دارویی در استان گیلان طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ به اجرا درآمد. در این تحقیق با توجه به ضرورت شناخت گونه‌های دارویی درختی، درختچه‌ای و علفی، ابتدا لیست فلورستیک استان گیلان تهیه و با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای و مشاوره با افراد متخصص، اقدام به شناسایی گونه‌ها در استان گردید. سپس با مراجعه به عرصه‌های طبیعی، مناطق پراکنش و دیگر خصوصیات هر یک از گونه‌ها تعیین گردید. براساس نتایج بدست آمده ۳۴۲ گونه دارویی از ۹۵ خانواده و ۲۲۹ جنس گیاهی شناسایی شده است. از این تعداد گونه‌های گیاهی ۲۴ گونه مربوط به خانواده Rosaceae، ۲۳ گونه مربوط به خانواده Labiatae، ۱۹ گونه مربوط به خانواده Compositae و بقیه از سایر خانواده‌های مختلف می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: شناسایی، گیاهان دارویی، استان گیلان.

مقدمه

است (مؤمنی مقدم، ۱۳۸۴). استان گیلان در شمال ایران از مناطق پُر باران کشور محسوب می‌شود که شرایط توپوگرافیک متنوع ساحلی-دشتی و جلگه‌ای-کوهستانی آن باعث گردیده تا این استان از پوشش گیاهی غنی برخوردار باشد. با توجه به موجود گیاه‌شناسی ایران در استان گیلان، حدود ۱۰۰۰ گونه گیاهی وجود دارد که تقریباً نیمی از این گیاهان گونه‌های دارویی با مصارف مختلف می‌باشند (اصلاح عربانی، ۱۳۷۴). هدف از اجرای این تحقیق دستیابی به اطلاعات کامل در زمینه توانایی‌های

ایران دارای یکی از غنی‌ترین فلورهای دنیا می‌باشد. با توجه به اینکه درصد قابل توجهی از گونه‌های گیاهی ایران را گیاهان دارویی تشکیل می‌دهند، بنابراین از این نظر از توانایی و قابلیت بالایی برخوردار می‌باشند. امروزه به دلیل عوارض جانبی ناشی از داروهای شیمیایی، رویکرد مردم به استفاده از داروهای گیاهی افزایش یافته و همین عامل سبب هجوم سودجویان به بسیاری از رویشگاه‌ها و در نتیجه تخریب عرصه‌های طبیعی گردیده

وسعت استان ۱۴۱۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد که معادل ۰/۹ درصد مساحت کل کشور را دربر می‌گیرد (سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۷۹).

ارتفاع از سطح دریای آزاد از ۲۸- متر در سواحل تا ۲۷۰۰ متر در مناطق کوهستانی متغیر است. کوههای استان از دره رود آستارا در شمال تا کوههای سماموس در مشرق کشیده شده است که نتیجه کوه‌زایی دوران سوم زمین‌شناسی می‌باشد (شرکت جهاد تحقیقات آب و آبخیزداری، ۱۳۷۸).

روش تحقیق در این مطالعه به این صورت بود که قبل از شروع عملیات اجرایی طرح براساس نقشه‌های موجود، استان را به سه منطقه غرب، شرق و مرکزی تقسیم نموده و طبق پیش‌بینی اولیه هر منطقه به مدت دو سال مورد بررسی قرار گرفت. در طول مدت اجرای طرح با شروع فصل رویش در هر سال عملیات صحرائی یعنی جمع‌آوری گیاهان دارویی شروع و تا پایان فصل رویش ادامه داشت. ثبت شرایط اکولوژیکی مثل ارتفاع از سطح دریا، مختصات جغرافیایی، درصد و جهت شیب و ... از کارهایی بود که در طول عملیات صحرائی مورد توجه قرار گرفتند. بنابراین در فصول سرد سال که عزیمت به عرصه مقدور نبود عملیات ستادی از جمله شناسایی نمونه‌های جمع‌آوری شده با استفاده از منابع موجود (اصلاح عربانی، ۱۳۷۴؛ حاجی شریفی، ۱۳۸۴؛ قهرمان، ۱۳۸۸-۱۳۶۵؛ میرحیدر، ۱۳۸۳) و نصب نمونه‌ها در کادرهای استاندارد گیاه‌شناسی صورت گرفته است.

نتایج

در جدول ۱ لیست کلی گیاهان دارویی استان گیلان (خانواده، جنس و گونه، نام فارسی، اندام مورد استفاده،

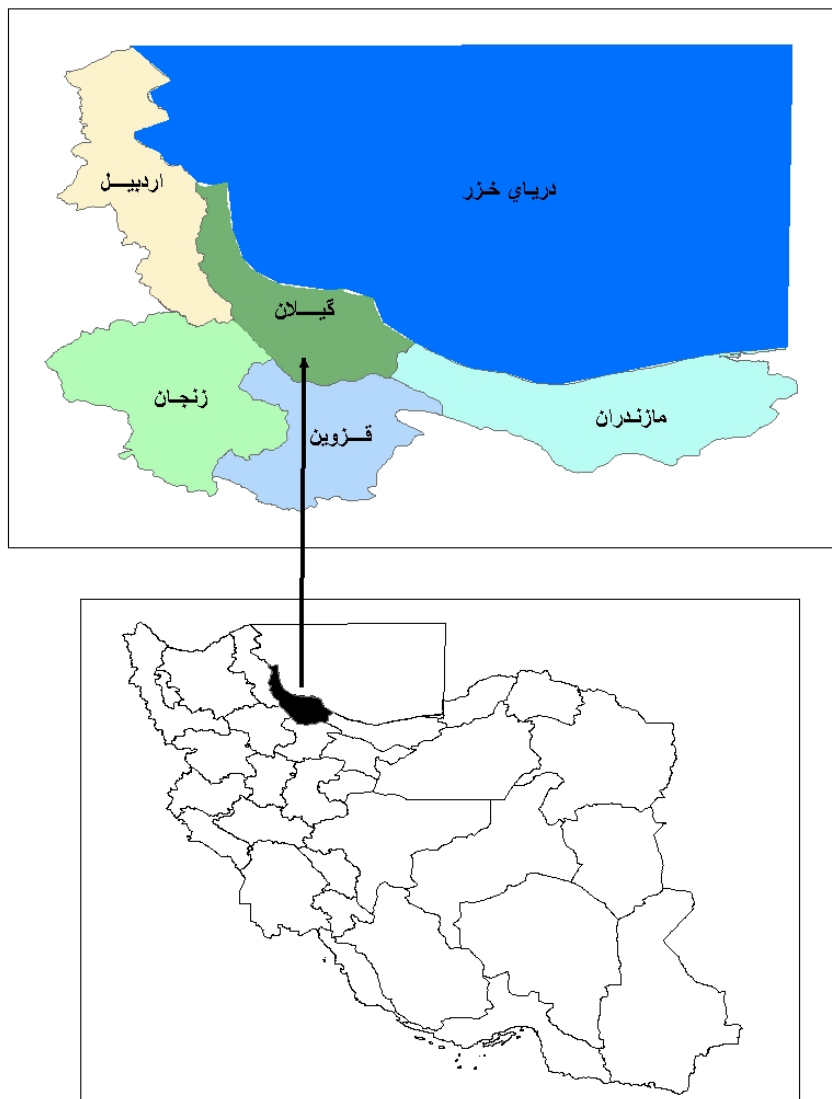
موجود درباره گیاهان دارویی استان گیلان و شناسایی و تکمیل اطلاعات علمی، اقتصادی و اجتماعی، معرفی گونه‌های شاخص استان و جمع‌آوری اطلاعات جامع در زمینه مشخصات گیاه‌شناسی، مصارف محلی، بومی و ... بود. در این میان کسب اطلاعات محلی از نحوه مصرف گیاهان دارویی و موارد مصرف و کاربرد آنها در درمان انواع بیماریها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. زیرا امروزه کسب اطلاعات علمی درباره نحوه مصرف گیاهان بومی در جهان جایگاه خود را باز کرده است. به طوری که در این رابطه می‌توان به طرحی به سرپرستی دکتر «ناتانیل گوانسا» گیاه‌شناس کشور غنا اشاره کرد که هزینه اجرای آن توسط صندوق جهانی تأمین شده و هدف آن کشف مصارف جدید گیاهان بومی در جزیره ماداگاسکار می‌باشد که در این طرح با بومیان محلی درباره منابع گیاهی در دسترس صحبت می‌شود و دانشجویان دوره‌های تکمیلی گیاه‌شناسی، داروشناسی، شیمی و پزشکی روی انواع نمونه‌های گیاهی جمع‌آوری شده تحقیق می‌کنند و چگونگی استفاده از آنها را نیز توسط مردم مورد بررسی قرار می‌دهند.

مواد و روشها

استان گیلان بین ۳۶ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و در حاشیه جنوبی دریای خزر قرار گرفته است. از شمال به دریای خزر، از جنوب به رشته کوههای البرز، از شرق به استان مازندران و از شمال غربی به استان اردبیل محدود است. گیلان در سمت جنوبی با عبور از رشته کوههای البرز با استانهای زنجان و قزوین ارتباط دارد.

استان، خواص درمانی، قسمت‌های مورد استفاده گیاه و کاربردهای محلی در فرم‌های مخصوص ثبت گردید و در هرباریوم ایستگاه تحقیقات منابع طبیعی پلمبرا در استان گیلان موجود می‌باشد.

مناطق پراکنش، فرم رویشی، کاربرد صنعتی و دارویی) آورده شده است. براساس روش تحقیق برای کلیه گیاهان دارویی جمع‌آوری شده، اطلاعات جامع از قبیل نام علمی، نام خانوادگی، نام فارسی، نام محلی، محل‌های پراکنش در

شکل ۱- موقعیت استان گیلان در تقسیمات کشوری و موقعیت آن نسبت به دریای خزر و استانهای همجوار

جدول ۱- گیاهان دارویی استان گیلان (خانواده، جنس و گونه، نام فارسی، اندام مورد استفاده، مناطق پراکنش)

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Adiantaceae	<i>Adiantum</i>	<i>capillus – veneris</i> L.	پرسیاوشان	برگ، دمبرگ و شاخه‌های جوان	اکثر مناطق جنگلهای گیلان
Aspleniaceae	<i>Asplenium</i>	<i>adiantum – nigrum</i> L.	سرخس سیاه، سرخس شاخ گوزنی	ساقه و ریشه	مناطق مرطوب جنگل سفارود و اسالم
	<i>Dryopteris</i>	<i>filix – mas</i> (L.) Schott	سرخس نر	ساقه زیرزمینی، ریشه و پوست ریشه	مناطق پایین و میان‌بند جنگلهای گیلان
	<i>Phyllitis</i>	<i>scolopendrium</i> (L.) Newm.	زنگی دارو	ساقه زیرزمینی و برگها	مناطق مرطوب جنگلهای گیلان
Athyriaceae	<i>Matteucia</i>	<i>struthiopteris</i> (L.) Tod.	سرخس غول	کلیه قسمتهای هوایی	منطقه مرطوب جنگل اسالم و سفارود
	<i>Athyrium</i>	<i>filix – femina</i> (L.) Roth	سرخس ماده	[ساقه زیرزمینی	مناطق پایین و میان‌بند جنگلهای گیلان
Anacardiaceae	<i>Cotinus</i>	<i>coggygia</i> Scop.	درخت پر	چوب، برگ و پوست ساقه	گردنه حیران
	<i>Rhus</i>	<i>coriaria</i> L.	سماق	میوه، برگ، پوست میوه	رودبار (فیلده)
Araliaceae	<i>Hedera</i>	<i>pastuchovii</i> Woron	داردوست	برگ، میوه و ساقه	کلیه مناطق جنگلی استان گیلان
Aquifoliaceae	<i>Illex</i>	<i>spinigera</i> (Loes) Loes	خاس	برگ و میوه	جنگل اسالم و سفارود
Alismaceae	<i>Alisma</i>	<i>plantago – aquatica</i> L.	قاشق و اش	برگ	منطقه میان‌بند جنگل اسالم
Amaranthaceae	<i>Amaranthus</i>	<i>retroflexus</i> L.	تاج‌خروس	بذر و کلیه اندامهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
Apocynaceae	<i>Nerium</i>	<i>oleander</i> L.	خرزهره	گل، برگ و پوست	مناطق جلگه‌ای
	<i>Vinca</i>	<i>herdacea</i> Waldst. & Kit.	پیچ تلگرافی	برگ و سرشاخه‌های جوان	مناطق جلگه‌ای
Betulaceae	<i>Alnus</i>	<i>glutinosa</i> L. Gaerth. SSP. <i>Barbata</i>	توسکای قشلاقی	پوست و برگ	مناطق جلگه‌ای مرطوب
Boraginaceae	<i>Echium</i>	<i>amoenum</i> Fisch et. Mey.	گل گاوزبان ایرانی	گلبرگ	گردنه حیران، اشکورات، دیلمان
	<i>Heliotropium</i>	<i>europaeum</i> L.	آفتاب پرست اروپایی	برگ، شاخه گلدار و بذر	منجیل، بالاتر از هرزویل
	<i>Asperugo</i>	<i>procumbens</i> L.	علف چسبک	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای مرطوب
	<i>Cynoglossum</i>	<i>officinal</i> L.	سگ زبان	ریشه، برگ و ساقه	رودبار (بیلاق دوگاهه)
Buxaceae	<i>Buxus</i>	<i>hyrcana</i> pojark	شمشاد جنگلی	چوب، خاک اره، بذر، شکوفه و پوست	مناطق پایین‌دست جنگلهای مرطوب
Berberidaceae	<i>Berberis</i>	<i>integerrima</i> Bunge.	زرشک	برگ، میوه و پوست ریشه	دیلمان

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Bignonoaceae	<i>Campsis</i>	<i>grandiflora</i> (Thunb.) Loisel.	پیچ اناری	گل، برگ، سرشاخه و ریشه	مناطق جلگه‌ای
Capparidaceae	<i>Capparis</i>	<i>spinosa</i> L.	کور، علف مار، کبر	ریشه، پوست، بذر، برگ و ساقه	عمارلو (ارتفاعات لوشان)
Caryophyllaceae	<i>Dianthus</i>	<i>orientalis</i> Adams. Rech. f.	میخک شرق گیلانی	ساقه، برگ، گل و غنچه	داماش (ارتفاع ۱۸۹۰ متر)
	<i>Dianthus</i>	<i>hyrcanicus</i>	میخک ماسوله‌ای، میخک خزری	کلیه اندامهای هوایی	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا
Caprifoliaceae	<i>Sambucus</i>	<i>nigra</i> L.	آقطی اروپایی، آقطی سیاه	میوه، ریشه، برگ و ساقه	جنگل شفارود- سری ۹
	<i>Viburnum</i>	<i>lantana</i> L.	بداغ، هفت کول	برگ و میوه	مناطق میان‌بند جنگلهای اسالم
	<i>Lonicera</i>	<i>iberica</i> M. B.	پلاخور گرمستانی	تمام قسمتهای هوایی	اشکورات- رودبار
	<i>Viburnum</i>	<i>opulus</i> L.	بداغ جنگلی	ریشه و پوست ساقه	دیلمان و جنگل اسالم
	<i>Lonicera</i>	<i>caucasica</i> Pall.	پلاخور سیاهدانه، پلاخور قفقازی	گل، برگ، آب گل و پوست ساقه	بیلاق زته (جاده اسالم به خلخال)- دیلمان
Chenopodiaceae	<i>Chenopodium</i>	<i>botrys</i> L.	درمنه ترکی	کلیه اندامهای هوایی	دیلمان- ارتفاعات سالانسر
	<i>Chenopodium</i>	<i>album</i> L.	سلمک	برگ و میوه	اسالم (مزارع و باغات)
	<i>Spinacia</i>	<i>oleracea</i> L.	اسفناج	برگ و بذر	مناطق جلگه‌ای
Compositae	<i>Senecio</i>	<i>othonnae</i> M. B.	پیرگیاه جنگلی	گل و برگ	راشستانهای جنگلهای اسالم
	<i>Senecio</i>	<i>vernalis</i> Waldst. & Kit.	پیرگیاه	گل و برگ	بین رشت و انزلی
	<i>Achillea</i>	<i>vermicularis</i> Trin	بومادران کوهستانی	برگ، گل، ریشه و سرشاخه گلدار	لرزره- بیلاق دوگاهه (رستم‌آباد)
	<i>Artemisia</i>	<i>absinthium</i> L.	افسنطین	گل و سرشاخه گلدار	داماش (ارتفاعات توتکابن)- دیلمان
	<i>Artemisia</i>	<i>vulgaris</i> L.	درمنه معمولی (برنجاسف)	کلیه قسمتهای هوایی	بندر انزلی و اطراف مرداب
	<i>Artemisia</i>	<i>annua</i> L.	درمنه یکساله، گندواش	تمام قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای و رستم‌آباد
	<i>Tanacetum</i>	<i>parthenium</i> (L.) Schultz – Bip.	بابونه گاوی (مخلصه)	گل و برگ	اسب وونی (جاده اسالم به خلخال)- گردنه حیران
	<i>Tripleurospermum</i>	<i>disciforme</i> L.	بابونه کاذب	برگ و گل	متش (جاده اسالم به خلخال)
	<i>Tragopogon</i>	<i>bupthalmoides</i> (DC.) Boiss.	شنگ ایرانی (شنگ چشم گاوی)	کلیه اندامهای هوایی	اطراف داماش (ارتفاعات توتکابن)
	<i>Cichorium</i>	<i>intybus</i> L.	کاسنی	برگ، گل، بذر و ریشه	از جلگه تا ارتفاع میان‌بند جنگلهای گیلان
<i>Scorzonera</i>	<i>laciniata</i> L.	شنگ مدیترانه‌ای	کلیه قسمتهای هوایی	بیلاق سینه‌سر (ارتفاعات رودبار)	

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Compositae	<i>Inula</i>	<i>helenium</i> L.	مصفا، زنجبیل شامی	ریشه، بذر و ساقه	ساحل اسالم
	<i>Arctium</i>	<i>lappa</i> L.	بابا آدم		حاشیه جاده رشت به امامزاده
	<i>Silybum</i>	<i>marianum</i> (L.) Gaertn.	خار مریم، عکوب	بذر و برگ	هاشم، دره سفیدرود
	<i>Bellis</i>	<i>perennis</i> L.	میهای چمنی	برگ	دیلمان
	<i>Calendula</i>	<i>officinalis</i> L.	همیشه بهار	گل و شیره گیاه	مناطق جلگه‌ای
	<i>Centaurea</i>	<i>gilanica</i> Bornm.	گل گندم گیلانی	گل، برگ، ساقه، ریشه و بذر	رستم‌آباد
	<i>Centaurea</i>	<i>hyrcanica</i> Bornm.	گل گندم خزری	گل، برگ، ساقه، ریشه و بذر	مناطق پایین‌بند جنگلهای گیلان
	<i>Sigesbeckia</i>	<i>orientalis</i> L.	علف ملکوتی	کلیه اجزای گیاه	رودبار، منجیل و رشت
Cornaceae	<i>Cornus</i>	<i>australis</i> C. A. Mey.	سیاه آل	پوست ساقه	از جلگه تا پایین‌بند جنگل اسالم و شفارود
Corylaceae	<i>Carpinus</i>	<i>betulus</i> L.	ممرز	پوست و برگ	مناطق جنگلی
	<i>Corylus</i>	<i>avellana</i> L.	فندق	مغز فندق، شکوفه و برگ	بیلاق مریان گرمابدشت و اشکورات
Cruciferae	<i>Descurainia</i>	<i>sophia</i> L.	خاکشیر ایرانی	بذر، گل و برگ	دره سفیدرود (منجیل)
	<i>Isatis</i>	<i>cappadocica</i> Desv.	وسمه تالشی	برگ	بیلاق کرمان (تالش)، پیرکوه (دیلمان)
	<i>Capsella</i>	<i>bursa - pastoris</i> L.	کیسه کشیش	بذر، ریشه و برگ	مناطق اسالم، بین لاهیجان و انزلی
	<i>Sisymbrium</i>	<i>officinale</i> (L.) Scop.	خاکشیر طبی	بذر و گل و برگ	پاچنار (لوشان)، رودبار و دره سفیدرود (منجیل)
	<i>Erysimum</i>	<i>repandum</i> L.	خاکشیر تلخ مواج	بذر	مزارع لاهیجان
Cyperaceae	<i>Cyperus</i>	<i>rotundus</i> L.	اویارسلام	اندامهای هوایی	مناطق جلگه‌ای (باغات و مزارع)
Cupressaceae	<i>Biota</i>	<i>orientalis</i> (L.) Endl.	نوش، سرو خمره‌ای	برگ (فلس‌ها)	مناطق جلگه‌ای
	<i>Cupressus</i>	<i>sempervirens</i> L. var. <i>horizontalis</i> .	زرین	برگ (فلس‌ها) و میوه	مناطق جلگه‌ای و رستم‌آباد
	<i>Juniperus</i>	<i>communis</i> L.	پیرو، اورس	میوه	سنگ معدن (ارتفاعات لوشان)
	<i>Juniperus</i>	<i>sabina</i> L.	مای مرز	برگ و میوه	مزارع اسالم، مرز بین گیلان و خلخال

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Caesalpiniaceae	<i>Cercis</i>	<i>siliquastrum</i> L.	ارغوان	پوست ساقه و ریشه، گل	منطقه میان‌بند جنگل اسالم و اطراف رستم‌آباد
Convolvulaceae	<i>Convolvulus</i>	<i>arvensis</i> L.	پیچک صحرایی	ریشه	علف هرز مزارع و جویبارها
Cucurbitaceae	<i>Cucurbita</i>	<i>moschata</i> Duchartre.	کدو حلوائی، کدوی رشتی	تخم کدو و گوشت میوه	مناطق جلگه‌ای
	<i>Cucurbita</i>	<i>maxima</i> Duchartre.	کدو تنبل	تخم کدو و گوشت میوه	مناطق جلگه‌ای
	<i>Cucurbita</i>	<i>pepo</i> L.	کدو مسمائی	مغز دانه	مناطق جلگه‌ای
Datisceae	<i>Datisca</i>	<i>cannabina</i> L.	شبه شاهدانه، شاهدانه واش	ریشه و بذر	بهارستان (جاده آستارا به اردبیل)
Dioscoraceae	<i>Tamus</i>	<i>communis</i> L.	تمیس، رازکی	میوه، برگ، جوانه و غده زیرزمینی	بین تالش و آستارا، لاهیجان
Ebenaceae	<i>Diospyrus</i>	<i>lotus</i> L.	خرمندی، کلهو	بذر و میوه	مناطق پایین‌بند جنگلی از آستارا تا رودسر
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia</i>	<i>amygdaloides</i> L.	شیرسگ، فرفیون جنگلی	شیره گیاه، بذر ریشه	منجیل و لاهیجان
	<i>Euphorbia</i>	<i>squamosa</i> Willd.	شیرسگ، فرفیون سنگ‌پایی	شیره گیاه، بذر ریشه	منجیل
Equisetaceae	<i>Equisetum</i>	<i>arvense</i> L.	دم اسب صحرایی	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق پایین‌بند و میان‌بند جنگلهای گیلان
	<i>Equisetum</i>	<i>ramosissimum</i> Desf.	دم اسب - بندواش	کلیه قسمت‌های هوایی	منطقه پایین‌بند جنگلهای گیلان و حاشیه مرداب انزلی
Ericaceae	<i>Vaccinium</i>	<i>arctostaphylos</i> L.	سیاه‌گیله	برگ و میوه	جنگلهای اسالم، شفارود و سیاهکل
Fagaceae	<i>Quercus</i>	<i>castaneaefolia</i> C.A.Mey.	بلندمازو	برگ، پوست و میوه	از جلگه تا میان‌بند جنگل اسالم، شفارود و سیاهکل
Fagaceae	<i>Castanea</i>	<i>sativa</i> Mill.	شاه بلوط	برگ و پوست درخت	جنگل شفارود (سری ۹)
	<i>Fagus</i>	<i>orientalis</i> Lipsky.	راش	بذر و چوب	ارتفاعات بالا‌بند جنگلهای گیلان (سالانسر، کله کله)
	<i>Quercus</i>	<i>macranthera</i> Fisch. et Mey.	اوری	پوست، بذر و چوب	ارتفاع ۱۹۰۰ متر به بالا بیلاقی کیه ره (جنگل اسالم)
Fumariaceae	<i>Fumaria</i>	<i>parviflora</i> Lam.	شاه تره	تمام اندامهای گیاهی	بین جیرنده و داماش، نیاول (دیلمان)

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Geraniaceae	<i>Erodium</i>	<i>cicutarium</i> (L.)	نوک لک لکی هرز	برگ	رودبار، تکلیم (منجیل)
	<i>Erodium</i>	<i>pulverulentum</i> (Cav.) Willd.	نوک لک لکی گرد آلود	کلیه قسمتهای هوایی	ایستگاه تحقیقات زیتون (رودبار)
	<i>Geranium</i>	<i>pyrenaicum</i> Burm. f.	سوزن چوپان پیره‌ای	کلیه قسمتهای هوایی	دیلمان و اسپیلی
	<i>Geranium</i>	<i>rotundifolium</i> L.	شمعدانی	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Geranium</i>	<i>robertianum</i> L.	شمعدانی قرمز	کلیه قسمتهای هوایی	اطراف رشت و لاهیجان (مناطق سایه‌دار و مرطوب)
	<i>Geranium</i>	<i>dissectum</i> L.	سوزن چوپان پاره پاره	کلیه قسمتهای هوایی	کیلومتر ۱۲ جاده رشت به قزوین
	<i>Geranium</i>	<i>columbinum</i> L.	سوزن چوپان پابلند	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Geranium</i>	<i>divaricatum</i> Ehrh.	سوزن چوپان مجاری	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Geranium</i>	<i>lucidum</i> L.	سوزن چوپان درخشان	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Geranium</i>	<i>montanum</i> HbL.	سوزن چوپان کوهستانی	کلیه قسمتهای هوایی	دیلمان
	<i>Geranium</i>	<i>platypetalum</i> Fisch.	سوزن چوپان گل درشت	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Pelargonium</i>	<i>zonale</i> L. Heirt	شمعدانی پیچ	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Pelargonium</i>	<i>graveolens</i> L. Heirt	شمعدانی معطر	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای
	Gramineae	<i>Oryza</i>	<i>sativa</i> L.	برنج	کلیه اندامهای زمینی و هوایی
<i>Avena</i>		<i>sativa</i> L.	یولاف، جوی دوسر	دانه با پوست	دیلمان
<i>Cynodon</i>		<i>dactylon</i> L.	مرغ	ریشکهای موجود در ساقه زیرزمینی و ریشه	مناطق جلگه‌ای (باغات و مزارع)
<i>Hordeum</i>		<i>vulgare</i> L.	جو وحشی	دانه با سبوس	دیلمان
<i>Hordeum</i>		<i>sativum</i> L.	جو	دانه با سبوس	دیلمان
<i>Panicum</i>		<i>miliaceum</i> L.	ارزن	بذر، ریشه و شاخه‌ها	رستم‌آباد
<i>Phragmites</i>		<i>australis</i> (Cav.) Trin exsteud.	نی جارو	ساقه زیرزمینی، ریشه، دانه و شاخه‌های جوان، برگ و گل	حاشیه برکه‌ها و تالابها
<i>Paspalum</i>		<i>dilatatum</i> Poir.	ارزن باتلاقی	بذر، ریشه و شاخه‌ها	بندر انزلی و رشت
<i>Sorghum</i>		<i>halepense</i> (L.) Perss.	سورگوم، چائیز	دانه	مناطق جلگه‌ای
<i>Zea</i>		<i>mays</i> L.	بلال، ذرت	چوب وسط بلال، برگ، ریشه و دانه	مناطق جلگه‌ای
Grossulariaceae	<i>Ribes</i>	<i>Uva - crisper</i> L.	گالش انگور	میوه، برگ و سرشاخه	مناطق میان‌بند جنگل اسالم و ارتفاعات رودبار

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Ginkgoaceae	<i>Ginkgo</i>	<i>biloba</i> L.	ژینکو	مغز و قشر گوشتی دانه و میوه	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا
Hypericaceae	<i>Hypericum</i>	<i>perforatum</i> L.	علف چای، گل راعی	برگ، بذر و گل	از جلگه تا بیلاقات
	<i>Hypericum</i>	<i>androsaemum</i> L.	متماتی	برگ و بذر	مناطق میان‌بند جنگلهای گیلان
Hypolepidaceae	<i>Pteridium</i>	<i>aquilinum</i> (L.) Kuhn.	سرخس عقابی	ساقه زیرزمینی، برگهای جوان و ریشه	جنگل اسالم، سواحل بین بندر انزلی و آستارا
Iridaceae	<i>Iris</i>	<i>germanica</i> L.	زنبق باغی	ساقه زیرزمینی	بین رضوانشهر و پره سر
	<i>Iris</i>	<i>pseudoacorus</i> L.	زنبق زرد، زنبق مردابی	ساقه زیرزمینی	مناطق جلگه‌ای، تالاب انزلی
Juglandaceae	<i>Juglans</i>	<i>regia</i> L.	گردو	مغز، پوست ریشه و پوست خارجی میوه	از جلگه تا ارتفاعات
	<i>Pterocarya</i>	<i>fraxinifolia</i> (lam.) spach	لرگ	برگ	جلگه و حاشیه رودخانه‌ها
Labiatae	<i>Salvia</i>	<i>glutinosa</i> L.	مریم‌گلی چسبناک (جنگلی)	برگ و سرشاخه‌های گلدار	ارتفاعات سالانسر (رستم‌آباد)
	<i>Salvia</i>	<i>nemorosa</i> L.	مریم‌گلی مزرعه‌روی	برگ و سرشاخه‌های گلدار	جیرنده (لوشان) و رستم‌آباد
	<i>Origanum</i>	<i>vulgar</i> L.	مرزنگوش	کلیه قسمت‌های هوایی	قبل از سالانس نزدیک چشمه
	<i>Stachys</i>	<i>byzantina</i> C. Koch.	سنبله‌ای، گوش بره‌ای	میوه	حاشیه جاده بیلاق متش تا کرمان (جاده خلخال)
	<i>Thymus</i>	<i>fallax</i> Fisch. et C. A. Mey.	آویشن	کلیه قسمت‌های هوایی	دره سفیدرود (منجیل)
	<i>Teucrium</i>	<i>hyrcanicum</i> L.	مریم‌نخودی خزری	برگ و سرشاخه گلدار	روستای ارده (جنگل شفارود)
	<i>Mentha</i>	<i>longifolia</i> L.	پونه، پودنه	برگ	عمارلو (لوشان)
	<i>Mentha</i>	<i>aquatica</i> L.	پونه آبی	برگ	مناطق جلگه‌ای (حاشیه نهر و رودخانه)
	<i>Stachys</i>	<i>lavandulifolia</i> Vahl.	سنبله‌ای زیبا، چای علفی	میوه	بین جیرنده و داماش
	<i>Teucrium</i>	<i>polium</i> L.	مریم‌نخودی، گلپوره	برگ و سرشاخه گلدار	بین جیرنده و داماش
	<i>Thymus</i>	<i>Caucasicus</i> subsp. <i>Grossheimii</i> .	آویشن	کلیه قسمت‌های هوایی	بیلاق دوگاهه، گردنه حیران و گردنه الماس
	<i>Mentha</i>	<i>pulegium</i> L.	پونه معطر، خال واش	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Lamium</i>	<i>album</i> L. ssp.	گزنه سفید	گل، ریشه و شیره گیاه	مناطق جلگه‌ای و جنگلی
	<i>Lamium</i>	<i>amplexicaule</i> L. var. <i>amplexicaule</i> .	گزنه	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق جلگه‌ای و جنگلی
<i>Lamium</i>	<i>purpureum</i> L.	گزنه	کلیه قسمت‌های هوایی	جنگل سیاهکل، شفارود و اسالم، داماش	

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Labiatae	<i>Melissa</i>	<i>officinalis</i> L.	بادرنجبویه	بذر، برگ و سرشاخه‌ها	مناطق جلگه‌ای شرق گیلان
	<i>Ocimum</i>	<i>basilicum</i> L.	ریحان	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق جلگه‌ای
	<i>Satureja</i>	<i>Intermedia</i> C.A Mey.	مرزه	کلیه قسمت‌های هوایی	ارتفاعات الماس (جاده اسالم به خلیخال)
	<i>Satureja</i>	<i>mutica</i> Fisch. & C. A. Mey.	مرزه جنگلی، مرزه سفید	کلیه قسمت‌های هوایی	ارتفاعات درفک (دیلمان)
	<i>Thymus</i>	<i>sp.</i>	آویشن	کلیه قسمت‌های هوایی	گردنه الماس (جاده اسالم به خلیخال)
	<i>Thymus</i>	<i>kotschyanus</i> Boiss & Hohen	آویشن	کلیه قسمت‌های هوایی	ارتفاعات منجیل و ارتفاعات کلیشم رودبار
Lauraceae	<i>Laurus</i>	<i>nobilis</i> L.	برگ بو	میوه، برگ و پوست	مناطق جلگه‌ای شرق گیلان
Leguminosae	<i>Onobrichis</i>	<i>crista- galli</i> (L.) Lam.	اسپرس تاج خروسی	کلیه قسمت‌های هوایی و بذر	ایستگاه تحقیقات زیتون (رودبار)
	<i>Onobrichis</i>	<i>michauxii</i> DC.	اسپرس رودباری	کلیه قسمت‌های هوایی و بذر	رودبار و دیلمان
	<i>Gleditschia</i>	<i>caspiaca</i> Desf.	لیلکی	بذر، غلاف میوه، پوست ساقه و ریشه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Vicia</i>	<i>faba</i> L.	باقلا	گل و پوست میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Vicia</i>	<i>sativa</i> L.	ماش	بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Arachis</i>	<i>hypogaea</i> L.	بادام زمینی	بادام نارس	آستانه اشرفیه
	<i>Glycine</i>	<i>max</i> (L.) Merriu.	لوبیای روغنی، سویا	بذر و جوانه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Trigonella</i>	<i>Carpoceras</i> L.	شنبلبله	برگ	اطراف رشت
	<i>Trigonella</i>	<i>foenum – graecum</i> L.	شبلیله	برگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Wisteria</i>	<i>sinensis</i> (Sims.) Sweet.	گلیسین	گل و برگ تازه	مناطق جلگه‌ای استان
Lemnaceae	<i>Lemna</i>	<i>trisulca</i> L.	عدسک آبی	برگ	مرداب انزلی
	<i>Lemna</i>	<i>minor</i> L.	عدسک آبی	برگ	مرداب انزلی
Liliaceae	<i>Ruscus</i>	<i>hyrcanus</i> Woron.	کوله خاس	میوه، برگ، ریشه و ساقه	مناطق جنگلی استان
	<i>Polygonatum</i>	<i>orientale</i> Desf.	شقاقل ایرانی، مهر سلیمان	ساقه زیرزمینی	راشستان کله کله (جنگل اسالم)
	<i>Allium</i>	<i>affine</i> leddeb.	پیاز قفقازی	غده زیرزمینی	لوشان
	<i>Allium</i>	<i>aucheri</i> Boiss.	پیاز گیلانی	غده زیرزمینی	لوشان
	<i>Allium</i>	<i>paradoxum</i> (M. B.) G. Don.	پیاز زنگوله‌ای	غده زیرزمینی	امامزاده هاشم

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Liliaceae	<i>Allium</i>	<i>rubellum</i> M. B.	پیاز صورتی	غده زیرزمینی	رستم‌آباد و رودبار
	<i>Allium</i>	<i>scabriscapum</i> Boiss. & Ky.	پیاز گل زرد	غده زیرزمینی	اشکورات
	<i>Allium</i>	<i>stamineum</i> Boiss.	پیاز دشتی	غده زیرزمینی	اشکورات
	<i>Allium</i>	<i>cepa</i> L.	پیاز	غده زیرزمینی	لوشان
	<i>Allium</i>	<i>sativa</i> L.	سیر	غده زیرزمینی	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Allium</i>	<i>porrum</i> L.	گندنا، تره فرنگی	ساقه زیرزمینی	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Lilium</i>	<i>ledebouri</i> (Baker) Boiss.	سوسن چلچراغ	گل و پیاز	داماش
Loranthaceae	<i>Viscum</i>	<i>album</i> L.	دارواش	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق جلگه‌ای استان
Lythraceae	<i>Lythrum</i>	<i>salicaria</i> L.	خون فام	گل و سرشاخه گلدار	منطقه پایین‌بند طرح سازگاری سوزنی برگان
Malvaceae	<i>Alcea</i>	<i>angulata</i> (Freyn & Sint.)	ختمی گوشه‌دار	بذر، ریشه و گل	بین امامزاده هاشم و رستم‌آباد
	<i>Alcea</i>	<i>linearilaba</i> L. Rieddl.	ختمی لوب خطی	گل	رستم‌آباد
	<i>Alcea</i>	<i>ficifolia</i> L.	ختمی برگ انجیری	گل	جنگل سیاهکل
	<i>Hibiscus</i>	<i>syriacus</i> L.	ختمی درختی	گل	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Malva</i>	<i>sylvestris</i> L.	پنیرک	برگ، گل و بذر	اطراف روستای زیاز (منجیل)
	<i>Abutilon</i>	<i>theophrasti</i> Medic.	گاو پنبه	گل، برگ و ریشه	سری ۹ جنگل اسالم (ارتفاع ۲۵۰ متر)
Magnoliaceae	<i>Magnolia</i>	<i>soulangiuna</i> × Hort. ex Thieb.	ماگنولیای زمستانه	پوست و غنچه‌های گل	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Magnolia</i>	<i>grandiflora</i> L.	ماگنولیای تابستانه	پوست و غنچه‌های گل	مناطق جلگه‌ای استان
Mimosaceae	<i>Acacia</i>	<i>dealbata</i> Link.	گیاه حساس، میموزا	گل	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Prosopis</i>	<i>farcta</i> (Banks & Soland) Macbr.	کهورک، جفجغه	غلاف میوه، پوست و گل	امامزاده حسن (جاده لوشان به جیرنده)
	<i>Albiza</i>	<i>julibrissin</i> Darazz.	شب‌خسب، درخت ابریشم	پوست قسمت‌های مختلف درخت و گل	مناطق جلگه‌ای استان
Meliaceae	<i>Melia</i>	<i>azedorach</i> L.	زیتون تلخ	برگ، میوه، گل و پوست ریشه	حاشیه جاده تالش به آستارا
Moraceae	<i>Ficus</i>	<i>orientalis</i> Carica var. genuine.	انجیر	میوه، برگ، ریشه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Morus</i>	<i>nigra</i> L.	شاه‌توت	پوست ریشه، سرشاخه جوان، برگ و میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Morus</i>	<i>alba</i> L.	توت سفید	پوست ریشه، سرشاخه جوان، برگ و میوه	مناطق جلگه‌ای استان

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
	<i>Eucalyptus</i>	<i>globules</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>rubida</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>ovata</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>gunnii</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>nitens</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>viminalis</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
Myrtaceae	<i>Eucalyptus</i>	<i>macarthurii</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>saligna</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>blakelgi</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>regnans</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>maidenii</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>comphora</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای
	<i>Eucalyptus</i>	<i>comaldulensis</i> L.	اکالیپتوس	برگ (اسانس برگ)	ایستگاه تحقیقات پیلمبرا و مناطق جلگه‌ای

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Nymphaeaceae	<i>Nelumbium</i>	<i>capsicum</i> Eichw.	لاله مردابی	گره‌های ریشه، برگ، ساقه با دمگل و گل	مرداب انزلی
	<i>Nymphaea</i>	<i>alba</i> L.	نیلوفر آبی سفید	ریشه، ساقه، گل و میوه	مرداب انزلی
Oleaceae	<i>Fraxinus</i>	<i>excelsior</i> L.	زبان‌گنجشک، ون	پوست، برگ و بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Ligustrum</i>	<i>vulgare</i> L.	برگ نو	برگ و گل	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Olea</i>	<i>europaea</i> L.	زیتون خوراکی	میوه، پوست، برگ و ریشه	منجیل، رودبار و رستم‌آباد
	<i>Forsytia</i>	<i>intermedia</i> Zab.	یاس زرد	میوه، برگ و سرشاخه جوان	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Jasminum</i>	<i>fruticans</i> L.	یاسمن زرد، یاس زرد وحشی	برگ و گل	بیلاق دوگانه (رستم‌آباد)
	<i>Jasminum</i>	<i>officinale</i> L.	یاسمن جنگلی، یاسمن سفید	پوست	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Syringa</i>	<i>vulgaris</i> L.	یاس بنفش	پوست، گل، میوه و برگ	مناطق جلگه‌ای استان
Onagraceae	<i>Oenothera</i>	<i>biennis</i> L.	گل مغربی	ریشه و برگ	مناطق جلگه‌ای و ساحلی
Ophioglossaceae	<i>Ophioglossum</i>	<i>vulgarum</i> L.	مارزبان	ساقه زیرزمینی و قسمت‌های هوایی	جنگل شفارود
Orchidaceae	<i>Orchis</i>	<i>Mascula</i> L.	ثعلب نر	غده، برگ و بذر	گرمابدشت (رحیم‌آباد)
Oxalidaceae	<i>Oxalis</i>	<i>carniculata</i> L.	شیدر ترشک	برگ	بیلاق سوباتان (تالش)
Paeoniaceae	<i>Paeonia</i>	<i>wittmanniana</i> Hartw.	گل صدتومانی	گل و برگ	راشستان کله کله، بیلاق کیه ره
Papaveraceae	<i>Papaver</i>	<i>orientale</i> L.	شقایق، خشخاش شرقی	برگ، بذر و ریشه	اطراف منجیل
	<i>Papaver</i>	<i>tenuifolium</i> Boiss & Hohen.	شقایق، خشخاش البرزی	برگ، بذر و ریشه	هرزویل و منجیل
	<i>Papaver</i>	<i>arenarium</i> M. B.	شقایق، خشخاش شنرود	برگ، بذر و ریشه	هرزویل (منجیل) و پاچنار (لوشان)
	<i>Chelidonium</i>	<i>majus</i> L.	مامیران	میوه، گل، برگ، ساقه و ریشه	مناطق پایین و میان‌بند جنگل شفارود و اسالم
Papilionaceae	<i>Coronilla</i>	<i>varia</i> L. subsp. <i>Varia</i> .	یونجه باغی، یونجه تاجی	بذر	دارستان (رودبار)
	<i>Medicago</i>	<i>sativa</i> L.	یونجه	بذر و کلیه قسمت‌های هوایی	دیلمان
	<i>Trifolium</i>	<i>pratense</i> L.	شیدر قرمز	کلیه قسمت‌های هوایی	مناطق میان و بالابند جنگل اسالم و شفارود
	<i>Trifolium</i>	<i>repens</i> L.	شیدر سفید	کلیه قسمت‌های هوایی	بیلاقات تالش، آستارا و رضوانشهر
	<i>Alhagi</i>	<i>pseudalhagi</i> (M. B.) Dest.	شبه خارشتر، خارشتر خزری	برگ و گل	اطراف منجیل
Phytolacaceae	<i>Phytolacca</i>	<i>americana</i> L.	سرخاب کولی	ریشه و برگ	روستای شفارود (رضوانشهر)

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Punicaceae	<i>Punica</i>	<i>granatum</i> L.	انار وحشی	گل، برگ، پوست ریشه، میوه، ساقه و دانه	مناطق جلگه‌ای
Plantaginaceae	<i>Plantago</i>	<i>lanceolata</i> L.	بارهنگ سرنیزه‌ای، کاردی	برگ، دانه، ریشه و بذر	جنگل سیاهکل
	<i>Plantago</i>	<i>lagopus</i> L.	بارهنگ پا گربه‌ای کپه‌ای	برگ، دانه، ریشه و بذر	جیرنده (لوشان)
	<i>Plantago</i>	<i>psyllium</i> L.	اسفرزه، اسپرزه	بذر	منجیل
	<i>Plantago</i>	<i>ovata</i> Forssk.	اسفرزه	بذر	بین رستم‌آباد و رودبار
	<i>Plantago</i>	<i>major</i> L.	بارهنگ	برگ، دانه، ریشه و بذر	منجیل و مناطق جلگه‌ای
Pteridaceae	<i>Pteris</i>	<i>cratica</i> L.	سرخس دو پایه	ساقه زیرزمینی و ریشه	جنگل اسالم
Plumbaginaceae	<i>Acantholimon</i>	<i>rudbaricum</i> (Bornm) Bornm.	کلاه میرحسن	سرشاخه‌های جوان و برگ	ارتفاعات منجیل و جیرنده
	<i>Primula</i>	<i>macrocalyx</i> Bje.	پامچال کوهستانی	گل	بیلاق کرمان (جاده اسالم به خلخال)
Primulaceae	<i>Anagallis</i>	<i>arvensis</i> L.	آناگالیس	کلیه قسمتهای هوایی	پلمبرا، پره سر
	<i>Cyclamen</i>	<i>persicum</i> Miller.	نگونسار، سیکلامین	غده زیرزمینی	منطقه پایین‌بند جنگل سفارود
Plantanaceae	<i>Plantanus</i>	<i>orientalis</i> L.	چنار	برگهای تازه، گل، میوه و پوست	مناطق جلگه‌ای
	<i>Calligonum</i>	<i>persicum</i> (Boiss & Buhse) Boiss.	اسکنبیل	برگ	پلمبرا (پره سر)
	<i>Atraphaxis</i>	<i>aucheri</i> Jaub & Spach.	کاروانکش رودباری	کلیه قسمتهای هوایی	دره سفیدرود، جنگلهای زرین
	<i>Polypodium</i>	<i>vulgare</i> L.	بسفایج برگ ریز	ساقه زیرزمینی و ریشه	رستم‌آباد جنگل سفارود
Polygonaceae	<i>Polygonum</i>	<i>convolvulus</i> L.	علف هفت‌بند پیچکی	سرشاخه‌های سبز، ریشه و برگ	جنگل اسالم
	<i>Polygonum</i>	<i>hydropiper</i> L.	کرگزنه، گزنه آبی	سرشاخه‌های سبز، ریشه و برگ	اسکولک (بین رشت و رستم‌آباد)
	<i>Rumex</i>	<i>dentatus</i> L.	ترشک دنداندار	برگ و ریشه	روستای دوران (جنگل سفارود)
	<i>Rumex</i>	<i>conglomerates</i> Murr.	ترشک خوشه‌ای	برگ و ریشه	منجیل
	<i>Rumex</i>	<i>acetosella</i> L.	ترشک میشی	برگ و ریشه	رودبار
	<i>Rumex</i>	<i>scutatus</i> L.	ترشک واریزه‌ای	برگ و ریشه	جنگل اسالم
	<i>Rumex</i>	<i>tuberosus</i> L.	ترشک غده‌دار	برگ و ریشه	جنگل اسالم
Portulacaceae	<i>Portulaca</i>	<i>oleaceae</i> L.	خرقه	برگ و ساقه	بیلاق متش (جاده اسالم به خلخال)

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
	<i>Ranunculus</i>	<i>cicutarius</i> sch Lethend.	آلاله مردابی	گل	مرداب انزلی
Ranunculaceae	<i>Ranunculus</i>	<i>brutitus</i> Ten.	آلاله دیلمانی، آلاله رودباری	گل	دیلمان و رودبار
	<i>Consolida</i>	<i>sp.</i>	زبان پس‌قفا	برگ و گل	روستای میکال (دیلمان)
Resedaceae	<i>Reseda</i>	<i>lutea</i> L.	ورث زردنما	بذر	پاچنار و کوگیر (لوشان)
	<i>Frangula</i>	<i>alnus</i> Miller.	سیاه توسه	پوست تنه و ریشه	جنگل اسالم و ماسوله
Rhamnaceae	<i>Paliurus</i>	<i>spina - christi</i> Miller.	سیاه تلو	ریشه، میوه و برگ	مناطق ساحلی و جلگه‌ای
	<i>Ziziphus</i>	<i>jujube</i> Mill.	عناب	میوه، ریشه، برگ و پوست	سنگ معدن (قبل از عمارلو)
	<i>Rhamnus</i>	<i>cathartica</i> L.	اشنگور، آش انگور	میوه و پوست درخت	دیلمان
	<i>Fragaria</i>	<i>vesca</i> L.	توت فرنگی	میوه، برگ و ریشه	بیلافاقت ممش، کبه ره و رضوانشهر
	<i>Sanguisorba</i>	<i>minor</i> Scop.	توت روباهی طبی	ریشه، ساقه، برگ و گل	کلیه جنگلهای مرطوب گیلان
	<i>Sorbus</i>	<i>umbellata</i> Var. <i>cretica</i>	دیو آلبالو	میوه	ناو، کبه ره (جنگل اسالم)
	<i>Pyrus</i>	<i>communis</i> L.	خج، گلابی	میوه، برگ، شکوفه و بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Mespilus</i>	<i>germanica</i> L.	ازگیل وحشی	برگ	مناطق جلگه‌ای و جنگلی
	<i>Sorbus</i>	<i>torminalis</i> (L.) Crantz.	بارانک	میوه	منطقه پایین‌بند جنگلهای گیلان
	<i>Cerasus</i>	<i>avium</i> (L.) Moench.	گیلاس وحشی	میوه، پوست درخت و مغز هسته	جنگلهای مرطوب استان
Rosaceae	<i>Crataegus</i>	<i>melano</i> Carpa M. B.	سیاه ولیک	ریشه و میوه	جنگل اسالم
	<i>Crataegus</i>	<i>microphylla</i> C. Koch.	سرخه ولیک	ریشه و میوه	جنگل اسالم
	<i>Cotoneaster</i>	<i>nummularia</i> Fisch & C. A. Mey.	شیرخشت	بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Cydonia</i>	<i>oblonga</i> Mill.	به جنگلی	میوه، دانه و برگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Crataegus</i>	<i>azarolus</i> L.	زالزالک زرد	ریشه، میوه، گل و پوست درخت	اسپیلی، دیلمان
	<i>Malus</i>	<i>orientalis</i> Ugl.	سیب	میوه، پوست درخت و برگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Prunus</i>	<i>spinosa</i> L.	هاله، آلوچه وحشی	میوه، پوست ساقه و ریشه	جنگل اسالم
	<i>Laurocerasus</i>	<i>officinalis</i> Roemer.	جل	برگ و بذر	امامزاده هاشم و جنگل اسالم
	<i>Rubus</i>	<i>hyrcanus</i> Juz.	تمشک خزری	میوه، برگ، ساقه تازه سبز و ریشه	مناطق جلگه‌ای و جنگلی
	<i>Rubus</i>	<i>lahidjanesis</i> Rech. F.	تمشک لاهیجانی	میوه، برگ، ساقه تازه سبز و ریشه	مناطق جلگه‌ای
	<i>Spiraea</i>	<i>crenata</i> L.	اسپیره سفید	گل و غده تازه ریشه	مناطق جلگه‌ای

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Rosaceae	<i>Agrimonia</i>	<i>eupatoria</i>	غافث	کلیه قسمتهای هوایی	سنگ معدن (قبل از عمارلو)
	<i>Cerasus</i>	<i>vulgaris</i> Miller.	آلبالو	میوه و مغز هسته	لیسار
	<i>Eriobotrya</i>	<i>japonica</i> Lindl.	ازگیل ژاپنی	برگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Persica</i>	<i>vulgaris</i> Miller.	هلو	گل، برگ و مغز هسته	مناطق جلگه‌ای
	<i>Prunus</i>	<i>Divaricata</i> L.	آلوچه	میوه، پوست ساقه و ریشه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Rosa</i>	spp.	گل سگ، نسترن	کاسبرگ، قسمت گوشتدار میوه	جیرنده، منجیل و دیلمان
Rutaceae	<i>Ruta</i>	<i>graveolens</i> L.	سداب	کلیه قسمتهای هوایی	روستای شفارود
	<i>Citrus</i>	<i>medica</i> L.	بالنگ، ترنج	میوه و ریشه درخت	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>limon</i> (L.). Burnof.	لیمو شیرین	میوه و پوست درخت	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>aurantium</i> L.	نارنج	برگ و میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>sinensis</i> (L.) Osbeck	پرتقال	گوشت میوه و پوست	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>nobilis</i> var. <i>deliciosa</i> Ten.	نارنگی	میوه، برگ و شکوفه‌ها	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>paradisi</i> Macfardane.	گریپ فرود	کلیه قسمتهای میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>aurantifolia</i> (Christm.)	لیمو شیرین	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Citrus</i>	<i>grandis</i> osbeck.	توسرخ، دارابی	میوه و برگ	مناطق جلگه‌ای استان
Rubiaceae	<i>Rubia</i>	<i>tinctorum</i>	روناس	ریشه، برگ و میوه	دیلمان و جنگل سیاهکل
	<i>Galium</i>	<i>capsicum</i>	شیر پنیر	ریشه، سرشاخه گلدار و برگ	گرمابدشت به سمت اشکور
Salicaceae	<i>Salix</i>	<i>alba</i> L.	فک	سرشاخه جوان، برگ	جنگل سیاهکل
	<i>Salix</i>	<i>excelsa</i> S. G. Gmelin.	سیاه بید	سرشاخه جوان، برگ	جنگل سیاهگل
	<i>Salix</i>	<i>acmophylla</i> Boiss.	زرد بید	سرشاخه جوان، برگ	حاشیه سفیدرود
	<i>Salix</i>	<i>aegyptiaca</i> Var. <i>Lonigifrons</i> .	بیدمشک	سرشاخه جوان، برگ	جنگلهای مرطوب گیلان
	<i>Salix</i>	<i>babylonica</i> Olivier.	بید مجنون	سرشاخه جوان، برگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Populus</i>	<i>euphratica</i> Olivier.	پده	پوست، جوانه و چوب	رودبار، منجیل و بین لوشان
	<i>Populus</i>	<i>nigra</i> L. Var. <i>Pyramidalis</i> .	صنوبر، تبریزی	پوست، جوانه و چوب	پاچنار
	<i>Populus</i>	<i>caspica</i> Bornm.	شالک	پوست، جوانه و چوب	منجیل
	<i>Populus</i>	<i>tremula</i> L.	صنوبر لرزان	پوست، جوانه و چوب	رودبار و منجیل

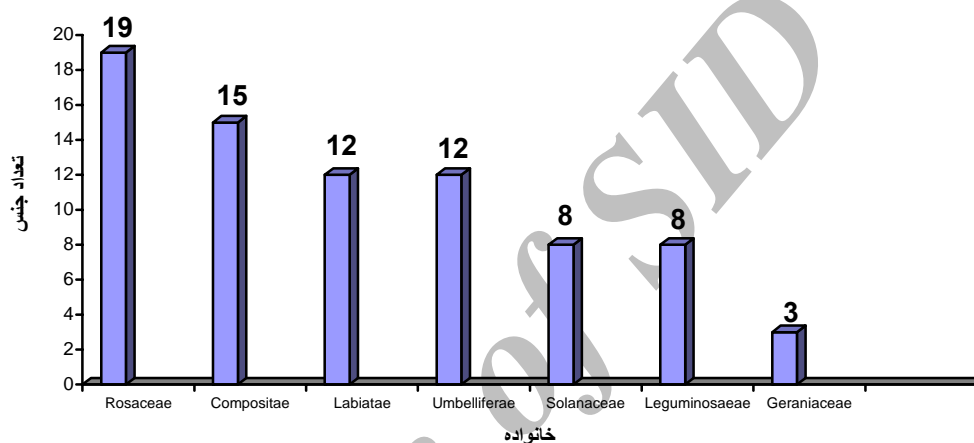
خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Salicaceae	<i>Populus</i>	<i>euramericana</i> (Dode) Guinier.	صنوبر آمریکایی	پوست، جوانه و چوب	ایستگاه تحقیقات صفرابسته
Scrophulariaceae	<i>Veronica</i>	<i>officinalis</i> L.	سبزاب دارویی	کلیه قسمتهای هوایی	مناطق پایین‌بند جنگل شفارود و اسالم
	<i>Veronica</i>	<i>persica</i> Poir.	سبزاب	کلیه قسمتهای هوایی	اطراف آستارا
	<i>Verbascum</i>	<i>punalense</i> Boiss. & Buhse.	گل ماهور انزلی، گل ماهور گیلانی	برگ، گل، ریشه و بذر	دره سفیدرود بین اسالم و تالش
	<i>Verbascum</i>	<i>stachydiforme</i> Boiss.	گل ماهور سنبله‌ای	برگ، گل، ریشه و بذر	مناطق بیلاقی اسالم
	<i>Digitalis</i>	<i>nervosa</i> Steud. & Hochst. ex Benth.	گل انگشتانه	گل	جنگل اسالم
Solanaceae	<i>Solanum</i>	<i>nigrum</i> L. Var. <i>Nigrum</i> .	تاجریزی، سگ انگور	بذر، سرشاخه گلدار، ریشه و برگ	تالش و لاهیجان
	<i>Solanum</i>	<i>dulcamara</i> L.	تاجریزی پیچ، تاجریزی ایرانی	بذر، سرشاخه گلدار، ریشه و برگ	جنگل اسالم، شفارود و امامزاده هاشم
	<i>Atropa</i>	<i>belladonna</i> L.	بلادون	میوه، برگ و ریشه	مناطق میان‌بند جنگلهای مرطوب
	<i>Capsicum</i>	<i>annuum</i> L.	فلفل سبز	میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Lycopersicon</i>	<i>esculentum</i> Mill.	گوجه فرنگی	ریشه، شاخه، برگهای مسن و میوه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Datura</i>	<i>stramonium</i> L.	تاتوره، داتوره	برگ و بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Datura</i>	<i>innoxia</i> Miller.	تاتوره، داتوره	برگ و بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Nicotina</i>	<i>tabacum</i> L.	تنباکو	برگ	جوکنندان و صومعه سرا
	<i>Physalis</i>	<i>alkekengi</i> L.	عروسک پشت پرده	سرشاخه، برگ، ریشه و دانه‌های داخل میوه	منجیل
	<i>Hyoscyamus</i>	<i>niger</i> L.	بذرابنج	برگ و بذر	مناطق بیلاقی اسالم و دیلمان
	<i>Solanum</i>	<i>tuberosum</i> L.	سیب زمینی	برگ، ساقه و غده زیرزمینی	مناطق بیلاقی اسالم و دیلمان
Taxaceae	<i>Taxus</i>	<i>baccata</i> L.	سرخدار	برگ و میوه بدون دانه	روستای بنون (خطبه سرا) و جنگل سیاهکل
Tiliaceae	<i>Tilia</i>	<i>platyphyllos</i> subsp. <i>Caucasica</i> .	نمدار	گل	جنگلهای مرطوب استان گیلان
Theaceae	<i>Camellia</i>	<i>japonica</i>	کاملیا	برگ و گلبرگ	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Thea</i>	<i>sinensis</i>	چای	برگ و جوانه	لاهیجان، سیاهکل، رودسر و لنگرود
Trapaceae	<i>Trapa</i>	<i>natans</i> L.	ستاره مردابی	گل	مرداب انزلی
Typhaceae	<i>Typha</i>	<i>latifolia</i>	لوئی، گرز	گرده گل‌های نر	مرداب انزلی
	<i>Typha</i>	<i>minima</i>	لوئی، کرفو	گرده گل‌های نر	مرداب انزلی
Ulmaceae	<i>Zelkova</i>	<i>carpinifolia</i> (Pall.) Dipp.	آزادار	برگ	دریابین (جنگل اسالم)
	<i>Celtis</i>	<i>australis</i> L.	داغداغان	میوه، شاخه و ریشه	مناطق جلگه‌ای استان

خانواده	جنس	گونه	نام فارسی	اندام مورد استفاده	مناطق پراکنش
Ulmaceae	<i>Ulmus</i>	<i>minor</i> Milerl	اوجا	برگ و پوست درخت	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Ulmus</i>	<i>glabra</i> Hudson.	ملج	برگ و پوست درخت	منطقه پایین بند و میان‌بند جنگلهای مرطوب استان
Umbelliferae	<i>Chaerophyllum</i>	<i>crinitum</i> Boiss	جعفری فرنگی کرک‌آلود	برگ و سرشاخه گلدار	یبلاق دوگاهه (رستم‌آباد)
	<i>Sanicula</i>	<i>europa</i> L.	مرهمی شفابخش	میوه و برگ	جاده ارده (رضوانشهر)
	<i>Pimpinella</i>	<i>affinis</i> Ledeb.	تره تیزک باغی	تمام قسمت‌های هوایی	اطراف اشکورات
	<i>Conium</i>	<i>maculatum</i> L.	شوکران کبیر	خوشه، دانه و ریشه	یبلاق دوگاهه (رستم‌آباد)
	<i>Ferula</i>	<i>ovina</i> Boiss.	کما	برگ	روستای کباته (رودبار)
	<i>Anethum</i>	<i>graveolens</i> L.	شوید	برگ و دانه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Apium</i>	<i>graveolens</i> L.	کرفس	کلیه قسمت‌های هوایی و ریشه	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Coriandrum</i>	<i>sativum</i> L.	گشنیز	برگ، گل و بذر	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Daucus</i>	<i>littoralis</i> Smith subsp. <i>Hyrcanicus</i> Rech. f.	هویج وحشی، هویج خزری	تمام قسمت‌های هوایی	مناطق ساحلی و رستم‌آباد
	<i>Torilis</i>	<i>arvensis</i> (Huds.) Link.	ماستونک	برگ	جنگل اسالم
	<i>Heracleum</i>	<i>persicum</i> Desf. ex Fischer.	گلپر	میوه	یبلاقات متش، کله کله و جنگل سیاهکل
	<i>Eryngium</i>	<i>caucasicum</i> Trautv.	چوچاغ، چوچاخ، اناریجه	ریشه و برگ	مناطق جلگه‌ای و ساحلی استان
	Urticaceae	<i>Urtica</i>	<i>urens</i> L.	گزنه تک‌پایه	ریشه و برگ
<i>Urtica</i>		<i>dioica</i> L. var. <i>dioica</i> .	گزنه دوپایه	ریشه و برگ	مناطق جلگه‌ای و جنگلی
<i>Parietaria</i>		<i>officinalis</i> L.	گوش موش طبی	کلیه قسمت‌های هوایی	یبلاق کرمان (جاده اسالم به خلیخال)
Verbenaceae	<i>Verbena</i>	<i>officinalis</i> L.	شاه‌پسند	برگهای تازه	کیاشهر
Vitaceae	<i>Vitis</i>	<i>sylvestris</i> Gmelin.	انگور	میوه و برگ	مناطق جلگه‌ای
Violaceae	<i>Viola</i>	<i>odorata</i> L.	بنفشه معطر	گل	جنگل شفارود
	<i>Viola</i>	<i>arvensis alba</i> Boiss. subsp. <i>Sintenisii</i> .	بنفشه سفید	گل	مناطق جلگه‌ای استان
	<i>Viola</i>	<i>tricolor</i> L.	بنفشه سه رنگ	گل	مناطق جلگه‌ای
Zygophyllaceae	<i>Peganum</i>	<i>harmala</i> L.	اسپند، اسفند	دانه، برگ و ریشه	پاچنار (لوشان)
	<i>Zygophyllum</i>	<i>atriplicoides</i> Fisch. & C. A. Mey.	قیچ ارمنستانی	برگ و بذر	اطراف منجیل
	<i>Zygophyllum</i>	<i>fabago</i> L.	قیچ لوبیائی	برگ و بذر	لونک (جنگل سیاهکل)
	<i>Tribulus</i>	<i>terrestris</i> L.	خارخسک	بذر و غده	اطراف رشت و انزلی

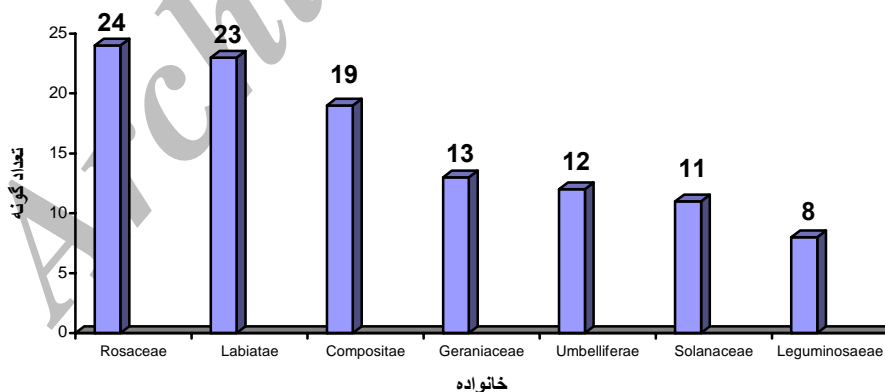
بحث

با ۱۲ جنس و ۲۳ گونه، تیره کاسنی با ۱۵ جنس و ۱۹ گونه، تیره شمعدانی با ۳ جنس و ۱۳ گونه، تیره چتریان با ۱۲ جنس و ۱۲ گونه، تیره سیب‌زمینی با ۸ جنس و ۱۱ گونه و تیره بقولات با ۸ جنس و ۸ گونه بیشترین گونه‌های گیاهی را در میان گیاهان دارویی جمع‌آوری شده به خود اختصاص داده‌اند.

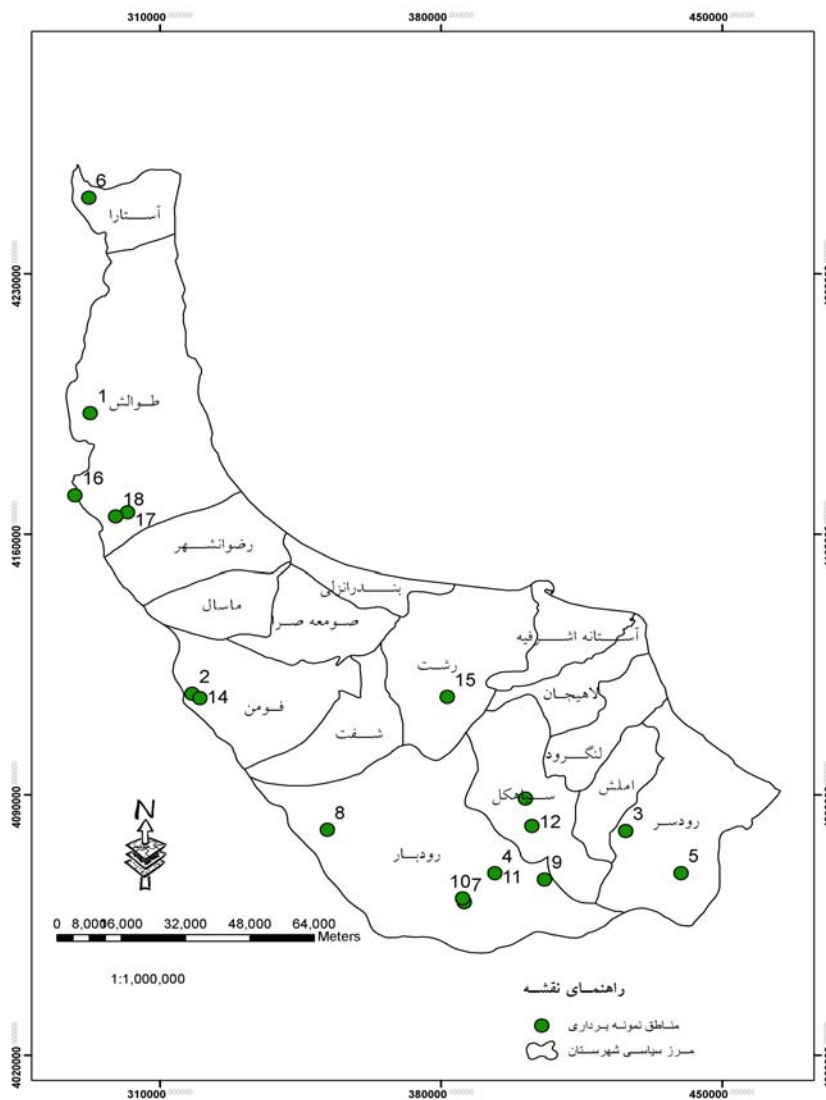
در طول مدت ۶ سال اجرای عملیات صحرائی این تحقیق تعداد ۳۴۲ گونه دارویی جمع‌آوری گردید که از این تعداد ۱۱۷ گونه درختی و درختچه‌ای و تعداد ۲۲۵ گونه علفی را شامل می‌شود. از کل گونه‌های جمع‌آوری شده تیره گل سرخ با ۱۹ جنس و ۲۴ گونه، تیره نعناعیان

شکل ۲- نمودار خانواده‌های دارویی که بیشترین جنس‌های گیاهی جمع‌آوری شده را شامل شده‌اند

شکل ۳- نمودار خانواده‌های دارویی که بیشترین گونه‌های گیاهی جمع‌آوری شده را شامل شده‌اند

شکل ۴- وضعیت پراکنش گونه‌های مهم گیاهان دارویی در استان گیلان

- Echium amoenum*= 2- 3- 4- 6
- Achillea vermicularis* Trin.= 7- 8- 9- 10
- Artemisia absinthium*= 11- 12
- Mentha longifolia* (L.) Huuds.= 1- 5
- Orchis mascula* L.= 13- 14
- Artemisia vulgaris*= 15
- Ribes Uva - crista* L.= 16- 17
- Satureja intermedia*= 18

منابع مورد استفاده

- قهرمان، ا.، ۱۳۸۸-۱۳۶۵. فلور رنگی ایران. همه جلدها، انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور.
- مؤمنی مقدم، ت.، ۱۳۸۴. قره‌قات گیاه دارویی نادر و باارزش شمال خراسان، مجموعه مقالات همایش ملی توسعه پایدار گیاهان دارویی، مشهد، ۷-۵ مرداد: ۱۳۹.
- میرحیدر، ح.، ۱۳۸۳. معارف گیاهی (کاربرد گیاهان در پیشگیری و درمان بیماریها). جلد ۱ تا ۸، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۴۱۸۲ صفحه.
- اصلاح عربانی، ا.، ۱۳۷۴. کتاب گیلان. جلد اول، انتشارات گروه پژوهشگران، ۷۴۸ صفحه.
- حاجی شریفی، ا.، ۱۳۸۴. اسرار گیاهان دارویی (راهنمای شناخت و کاربرد گیاهان طبی و درمان بیماریهای مختلف). انتشارات حافظ نوین، ۱۱۳۷ صفحه.
- سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۷۹. فرهنگ جغرافیایی کوههای کشور، جلد اول، تهران، ۲۷۵ صفحه.
- شرکت جهاد تحقیقات آب و آبخیزداری، ۱۳۷۸. گزارش زمین‌شناسی استان گیلان، طرح مهار سیلاب استان گیلان. جلد سوم، تهران، ۱۶۵ صفحه.

Archive of SID

Medicinal plants of Gilan province and their applications

A. Akbarzadeh^{1*}, K. Jaimand², A. Hemmati³ and B. Khanjani shiraz³

1*- Corresponding author, Agricultural and Natural Resources Research center of Gilan province Iran.

E-mail: A.Akbarzadeh1998@yahoo.com

2- Resarch Institute of Forests and Rangelands, Tehran, Iran

3- Agricultural and Natural Resources Research center of Gilan province, Iran

Received: June 2009

Revised: January 2010

Accepted: March 2010

Abstract

The present study was carried out to collect, identify and determine medical plants dispersion in the Gilan province during 2001-2006. This study was carried out to identify tree and shrub species and herbaceous plants in the Gilan. For this purpose at first the floristic list of Gilan was prepared, then literature review of the plants parameters were used for indemnification of the plants. In this study, 342 species, 229 genera belonging to 95 families were distinguished. These results showed 24 species belonged to Rosaceae, 23 species to Labiatae, 19 species to Compositae and the others belonged to other plant families.

Key words: Identification, medicinal plants, Gilan province.

Archive of SID